

سرشناسه: محمودیان، زینب، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور: گذری بر زندگی آیت الله محمدحسین فاضل تونی / مولف
زینب محمودیان.

مشخصات نشر: تهران: شبهای سپید، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۳۸ ص.؛ ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.

شابک: ۳-۴۲-۶۴۵۰۴۲-۹۷۸-۶۲۲-۶۴۵۰۴۴-۷؛ دوره: ۷-۶۴۵۰۴۴-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان دیگر: گذری بر زندگی عارفان معاصر آیت الله محمدحسین
فاضل تونی.

عنوان دیگر: گذری بر زندگی عارفان معاصر آیت الله محمدحسین فاضل تونی.

موضوع: فاضل تونی، محمد حسین، ۱۲۵۹-۱۳۳۹.

موضوع: مجتهدان و علما -- ایران -- سرگذشتنامه

موضوع: Ulama -- Iran -- Biography

رده بندی کنگر: B۵۵/۳

رده بندی دیویی: ۷/۹۰۸

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۱۴۱۴

گذری بر زندگی عارفان معاصر
آیت الله محمدحسین فاضل تونی

مؤلف: زینب محمودیان

ناشر: انتشارات شبهای سپید

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شابک دوره: ۳-۴۲-۶۴۵۰۴۲-۹۷۸-۶۲۲-۶۴۵۰۴۴-۷

شابک: ۷-۴۴-۶۴۵۰۴۴-۶۲۲-۹۷۸

فهرست

۵.....	مقدمه.....
۶.....	تولد و تحصیلات ابتدایی.....
۷.....	مشهد و فاضل.....
۸.....	هجرت به اصفهان.....
۱۱.....	تهران و فاضل.....
۱۲.....	تدریس.....
۱۵.....	آثار.....
۱۸.....	اخلاق فاضل.....
۲۳.....	شاگردان.....
۲۵.....	نکات و خاطراتی شنیدنی از علامه فاضل تونی.....
۳۵.....	رخت بست از جهان غوغایی.....
۳۷.....	منابع.....

محمدحسین فاضل تونی، پیوند مستحکم حوزه و دانشگاه

مقدمه

محمدحسین فاضل تونی، حکیمی زاهد و عارفی فرزانه و مدرسی توانمند بود که حسن خلق و صفای باطنش بیش از هر چیز در ذهن و دل شاگردانش به جای مانده است.

این استاد عظیم‌الشان که تمام عمر شریفش را در راه کسب و نشر علوم الهی سپری کرد، در دیباچه رساله الهیات خود فرمود: «بسیار خوشبخت و سرفرازم که در سراسر عمر طولانی خود جز در راه تحصیل یا تعلیم، و مطالعه تألیف قدمی ننهادم، و ملک آزادگی و قناعت را بر هر چیز ترجیح داده‌ام»

علامه فاضل تونی در راه علم مجاهدات بسیاری نمود و آنچه‌ان در علوم مختلف بورژوازی ادبیات عرب و فلسفه برجسته گشت، که برترین دانشگاه‌های آن زمان کشور دست نیاز بسوی سر راز نموده و زمام امور را به او سپردند. از اینرو ایشان مصداق عملی وحدت میان - وزه و دانشگاه بود.

این عارف الهی، به اذعان فلاسفه و حکمای شاخص دوران، جامع معقول و منقول بود، و به حق از ذخائر عصر و از نوایر تاریخ بشر بشمار می‌رفت. از ملاحظه آثار آن دانشمند سالک، به خوبی معلوم می‌شود که ایشان به کلی از تصنع و تکلف اجتناب داشته و مطالب مشکل را به سبب سادگی فلسفی را با عباراتی روشن و صریح ادا کرده است؛ و آنچه در باره سادگی گفته اند که «فلسفه را از آسمان به زمین آورد» در باره آثار فلسفی آن مرحوم هم صادق است.

وی در ادب عربی، حکمت، عرفان، علوم عقلی و کلام، بی تردید از افراد

انگشت شمار عهد خود بود و با حافظه بی نظیری که داشت، هرچه از استادان معروف خود در مشهد و اصفهان و تهران فرا گرفته بود، بی کم و کاست به یاد داشت، و تا هنگام وفات از کف نداد!

در این نوشتار برآنیم گوشه کوچکی از زندگی این دانشمند عارف، را برای خوانندگان عزیزمان که در ابتدای راه طولانی کسب علوم و معارف قرار دارند، ارائه نماییم.

«به امید نهایت و توجه آن عارف فرزانه»

تولد و خانواده ابتدایی

محمدحسین در ۲۶ خرم سال ۱۲۹۸ قمری، برابر با ۸ دی ۱۲۵۹ شمسی، در شهر تاریخی تون، اشرافهای بزرگ سرزمین خراسان^۱ در خانواده ای اهل فضل و تقوا دیده به جهان گشود پدرش ملا عبدالعظیم، واعظ تون و حوالی آن بود و محبوبیت و شهرت بسیاری داشت.

ملا عبدالعظیم، پیش از آن که فرزنانس به سنّ تحصیل برسد، او را به مکتب سپرد و محمدحسین نیز با شرقی تمام سرگرم تحصیل شد. خواندن را در زمان کوتاهی آموخت؛ چند ماهی نیز به تمرین نوشتن پرداخت و بلافاصله به تحصیل مقدمات عربی مشغول شد و تمام قرآن را به حافظه سپرد.

سه چهار سالی از تحصیل نگذشته بود که پدر از شدت بیماری درگذشت و به جوار رحمت حق پیوست؛ و محمدحسین را - در یازده

۱. این شهر تا سال ۱۳۰۸ خورشیدی، تون نام داشته و در متون قدیمی اغلب به نام بلده طیه تون و در مکاتبات دوره صفویه، به نام دارالمؤمنین تون نامیده شده است. با تصویب فرهنگستان زبان فارسی در سال ۱۳۱۰ ش نام «تون» به «فردوس» تغییر یافت.

۲. نوعی بیماری معده.

سالگی تنها گذاشت. اما فقدان پدر و نداشتن مستمری ثابت برای زندگی، به هیچ وجه موجب ترس یا تردید محمدحسین در ادامه تحصیل علم نشد؛ و او پس از چندی به تحصیل ادبیات عرب پرداخت.

از همان کودکی، تفاوت‌های برجسته‌ای با همسن و سالان خود داشت؛ قدرت حافظه و ذهن پویا و سرعت فراگیری‌اش به حدی بود که تحسین و نجیب همگان را برمی‌انگیخت. چندی نگذشت که در شهر تون سرآمد هم سالان شد و افراد متمکن، فرزندان خود را برای تحصیل یا مباحثه نزد او می‌فرستادند.

محمدحسین کتاب «البهجة المرضیة» معروف به «سیوطی» را در زادگاهش، نزد ملا محمد ابن فر تون، و «مغنی اللیب» ابن هشام را نزد آقا میرزا حسین به طور کامل خواند و مقرری از «مطول» را هم فراگرفت. همچنین او «صرف» را خدمت شیخ محمدحسین، تلمذ نمود و «جامع المقدمات» و «شرح قطر» و «هشت باب»، همگی را در تون خواند.

مشهد و فاضل

وقتی ۱۷ ساله شده بود، نزد اساتید مختلف تون، بسیاری از علوم را آموخته بود، از این رو عطش پایان‌ناپذیرش در فراگیری دانش او را به سوی شهر مشهد که به تون نزدیک بود، به شوق بهره‌مندی از محضر اساتید بزرگ، راهنمایی کرد.

در مشهد، در مدرسه نواب به درس مطول مرحوم «ادیب یسابوری اول» حاضر شد. عادت مرحوم ادیب این بود که درس هر روز را می‌بایستی یکی از شاگردان بخواند، در روز چهارم نوبت به محمدحسین رسید، که از دیگران بهتر خواند، مرحوم ادیب گفت: این رجل فاضل کیست؟ او را پیش خود خواند و در پهلوی خود نشانید، بدین سبب از آن روز به فاضل

مشهور شد.

او چندان از آموزش درس مطول راضی نبود، پس پیش استاد دیگری به نام «آقا میرزا عبدالرحمن مدرّس شیرازی» رفت، که مثل ادیب سروصدا نداشت ولی از او عالمتر بود، میرزا عبدالرحمن، مطالب قبلی را برایش خوب بیان کرده و تا پایان مطول ادامه داد. همچنین با اینکه علوم ریاضی چندان مورد استقبال طلاب نبود، محمدحسین با شوق بسیاری محضر مرحوم آقا میرزا عبدالرحمن «خلاصه الحساب» شیخ بهایی و هیئت و نجوم و «تحریر اقلیدس» را طوری یاد گرفت که در آن تبحر پیدا کرد.

وی برای امتحان فقه و اصول به محضر «حجة الاسلام بجنوردی» حاضر شد و از درس معالم مرحوم «شیخ اسماعیل قاینی» نیز استفاده کرد.

سال‌های تحصیل در مشهد برای محمدحسین با آسانی و فراغ بال همراه نبود؛ بلکه او این سال‌ها را با سختی و تنگدستی بسیار سپری کرد. او از مشکلات زندگی در زمان تحصیل چنین نقل می‌کند: «سالی که در مشهد مقدّس مشغول تحصیل بودم، در ماه مبارک رمضان آن سال فقط سه تا سحر با نان و ماست بسر بردم، و بقیه را بر اثر مگدستی با نان و پیاز؛ ولی صفای باطن و لذت روحی و معنوی را در همان سال انتهام.»

هجرت به اصفهان

شش سال در مشهد مقدّس ماند و با تلاش بسیار، هوش و حافظه فیه العاده خود، از محضر استادان بزرگ آن شهر بهره‌ها برد. آنگاه به همراه یکی از همدانش، شیخ محمد^۲، به جانب دارالعلم اصفهان رهسپار گشت، تا به تحصیل فلسفه و حکمت و تکمیل فقه و اصول بپردازد.

۲. شیخ محمد بعدها در اصفهان به «شیخ محمد حکیم» معروف شد و بسیاری از علاقه‌مندان به حکمت قدیم از محضر پربرکش بهره‌مند شدند.